

13. The Australian Research Council. URL: <https://www.arc.gov.au/about-arc/arc-profile>
14. Brennan M. Excellence and relevance: Two sides of the same coin. *Higher Education*. 1994. Vol. 28. No.1. P. 129-135.
15. Moodie G. Types of Australian universities. *Research Gate*. URL: https://www.researchgate.net/publication/342171704_Types_of_Australian_universities
16. Мирончук О. Австралійська академія наук в структурі науково-технічного потенціалу Австралії. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: історія, теорія, практика». (Суми, 30 червня 2021 року). Суми : ФОП Цьома С.П., 2021. С. 134–138.
17. About us. Establishment // Australian Academy of the Humanities. URL: <https://www.humanities.org.au/about-us/establishment/>
18. Davison G. Phoenix rising: The Academy and the Humanities in 1969. *Humanities Australia*. 2010. Vol. 1. P. 6–14.
19. History of the Academy // Academy of the Social Sciences in Australia. URL: <https://socialsciences.org.au/history-of-the-academy/>
20. Our history // Australian Academy of Technological Sciences and Engineering. URL: <https://www.atse.org.au/about-us/our-history/>

УДК 94 : 504.06 (94) «1960/1970»

Пегра Т. Ю.

ЗАРОДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО РУХУ В АВСТРАЛІЇ: 1960–1970-ті рр.

У статті розглядаються витоки та причини екологічного руху Австралії, який почав зароджуватися у 1960–1970-х рр. Виявлено, що його причинами стали загострення екологічних проблем і вплив аналогічних рухів у багатьох розвинутих країнах Європи і в США. Зроблено висновок, що цей рух не був гомогенним, а складався з чотирьох течій: руху по догляду за землею, антисміттевого, антиядерного і «зеленого» руху.

Ключові слова: Австралія, США, Європа, екологічний рух, екологічна політика.

Tetyana Perga. The origin of the environmental movement in Australia: 1960–1970. The article examines the origins and causes of the development of the environmental movement in Australia, which began in the 1960s and 1970s. It was found that these causes were the aggravation of environmental problems and the impact of similar movements in many developed countries in Europe and the United States. It was concluded that it was not homogeneous, but consisted of four directions: the landcare movement, *anti-litter*, anti-nuclear and green movement.

Keywords: *Australia, USA, Europe, ecological movement, ecological policy.*

Екологічний рух у багатьох країнах Західної Європи та у США останньої третини ХХ ст. суттєво вплинув на формування державної політики захисту природних ресурсів. Під тиском громадськості, стурбованої появою таких проблем, як кислотні дощі, забруднення повітря, земель і водного шару шкідливими викидами промисловості, були прийняті перші екологічні закони й створені перші державні установи, відповідальні за природоохоронну діяльність. Ця ситуація є типовою для багатьох країн, включаючи Австралію, хоча, звичайно, існує локальна специфіка становлення екологічної політики, обумовлена такими факторами, як ступінь деградації природних ресурсів, сила громадянського суспільства, політична система. Найменш дослідженою країною у сучасній українській історіографії є Австралія, тому її екологічна політика та екологічний рух не знайшли відображення в доробках вітчизняних науковців. Водночас вивчення історії зародження австралійського екологічного руху є актуальним і корисним для України, зелений рух якої сьогодні не має тієї сили, яку він мав наприкінці 1980-х рр., коли еко-націоналізм перетворився на потужну складову національної і громадської мобілізації населення і поставив перепони на шляху руйнування природних ресурсів і довкілля України.

Метою цієї статті є дослідження екологічного руху в Австралії у другій половині ХХ ст., причин його зародження та перших здобутків.

Як вже було наголошено вище, до цього часу вітчизняні дослідники не приділили уваги вивченню екологічних аспектів розвитку Австралії. Фактично єдиним винятком є наша стаття, присвячена кліматичній політиці країни [1]. На противагу, закордонні науковці, переважно австралійці, здійснили багато розвідок, присвячених різним аспектам екологічної політики країни (Дж. Стейплз, Г. Бакман, Р. Андерсон, Дж. Аджані, Л. Робін, Дж. М. Пауелл, Дойл, Т., Д. Хаттон, Л. Коннорс, Янг та ін.), включаючи аналіз екологічного руху в історичній ретроспективі (Дойл, Т., Д. Хаттон, Л. Коннорс, Б.М. Девіс та ін.).

Екологічний рух Австралії почав розвиватися у 1960-х рр., як і в багатьох країнах Європи та Америки, як відповідь на широкомасштабну деградацію навколишнього середовища. Великий вплив на нього мала публікація в 1962 р. у США книги Рейчел Карсон «Мовчазна весна», яка викликала алармістські настрої у громадськості багатьох країн світу з огляду на негативний вплив пестицидів на довкілля.

Його витоки відносяться до кінця ХІХ ст., коли у багатьох штатах почав розвиватися консерваціоністський рух (рух за охорону природи), унаочнений у гуртках шанувальників природи: клубу польових натуралістів Вікторії, Клубу натуралістів Нового Південного Вельсу, Товариства польових натуралістів Південної Австралії. Ідея охорони територій виникла в Австралії ще у 1879 р., коли під впливом появи Єллоустонського національного парку у США в Сіднеї був створений Королівський національний парк. На початку ХХ ст. природозахисники сконцентрувались довкола захисту коал (лише між 1915 і 1927 рр. було вбито майже 4 млн тварин, найбільше – у Квінсленді), а також – рідкісних і зникаючих видів флори і фауни, спустелення багатьох територій. У 1930-х рр. на порядок дня було поставлено питання захисту рибних запасів і китів у територіальних водах країни [2].

У першій половині ХХ ст. провідну роль у вирішенні цих локальних проблем відігравали вчені, багато з яких були членами різних товариств натуралістів та наукових товариств. У цей період в усьому західному світі було поширено уявлення, що екологія та охорона природи фактично є синонімами. В Австралії, де науковці-екологи мали тісні зв'язки з установами, уповноваженими вирішувати питання управління природними ресурсами, цей зв'язок був досить сильним. Таке поєднання було досить вигідним для обох сторін – науковців і політиків.

Однак у 1960-х рр. їхні зусиль вже почало не вистачати для розв'язання багатьох проблем, що з'являлися унаслідок розвитку різних галузей промисловості та прагнення багатьох представників бізнесу освоїти багаті природні ресурси країни. Тому до природоохоронної діяльності почало долучатися все більше пересічних громадян. З однієї сторони, до цього їх спонукала громадянська позиція, що почала формуватися унаслідок турботи про природні ресурси своєї країни, з іншої сторони, це відбувалось під впливом соціальних, у тому числі й екологічного, рухів, що розгорнулись у багатьох розвинених країнах Європи та Америки.

Як зазначає Р. Ліббі, наука про екологію з'явилася у всьому західному світі наприкінці 1960-х – на початку 1970-х рр. як «голос природи». Але «епоха екології» та екологічний рух були частиною більш широкої контркультури, пов'язаної з новим поглядом на довкілля та відносини «людина-суспільство-природа», а не чимось, що виникло безпосередньо з науки [3, с.193].

Активізація громадськості Австралії відбувалась у кількох напрямках. Перш за все, у цей період стали очевидними негативні наслідки ерозії та засолення ґрунтів, що породили рух фермерів місцевих громад по догляду за землею (landcare movement). Він об'єднав фермерів і природоохоронців для вирішення багатьох екологічних питань розвитку окремих територій. Були сформовані групи волонтерів для проектів, які сприяли відродженню та кращому управлінню ресурсами, зокрема біорізноманіттям, водним простором та водними шляхами сполучення, розвитком уз-

береж. Це сприяло побудові «суспільства добробуту» [4] і сприяло створенню соціальної згуртованості та добробуту в громадах.

Візуальне забруднення довкілля у вигляді зростаючої кількості сміття вплинуло на появу антисміттевого (anti-litter) руху. Його засновниця Дейм Філіс Фрост ініціювала створення у 1968 р. організації «Збережи Австралію красивою», яка, спираючись на підтримку Національної ради жінок, організувала перші компанії з прибирання сміття у штаті Вікторія та в інших місцях [5].

Не менш важливою складовою екологічного руху став анти-ядерний (anti-nuclear) рух. Він виник у відповідь на ядерні випробування Франції у Тихому океані, що привернули увагу до видобутку урану в Австралії [6]. У середині 1970-х рр. було створено декілька груп, які сфокусували увагу на ядерних проблемах, зокрема ініціювали створення руху проти видобутку урану. «Кампанія проти ядерної енергії» (CANE) була заснована в місті Перт, Західна Австралія, у 1976 р. за допомогою організації «Друзі Землі» (FOE). У цьому контексті варто наголосити, що в 1974 р. Федеральний уряд Вітламу надав певне фінансування фонду та державним організаціям – радам з охорони природи та асоціаціям національних парків. Зокрема, він виділив близько 7000 дол. США для створення регіональних центрів навколишнього середовища. Найактивнішу діяльність розгорнув Центр навколишнього середовища Перта, при якому існували також «Австралійський фонд охорони природи», «Рада охорони природи Західної Австралії», «Друзі Землі» та «Кампанія за порятунок рідних лісів». Осередки CANE також були створені в Аделаїді, Південна Австралія. Федеральне фінансування сприяло підняттю діяльності таких груп на вищій щабель, адже вони змогли залучити до своєї діяльності кваліфікованих спеціалістів [7]. Аналогічні центри були створені й у інших штатах країни.

Багато груп зелених з часом перетворились на регіональних або національних лідерів в царині захисту довкілля і головних акторів екологічного руху у штатах.

Зелена течія екологічного руху унаочнена у великій кількості природозахисних груп, що почали з'являтися по всій країні. У

Квінсленді в 1963 р. з'явилося «Товариство охорони дикого життя Квінсленду» (WPSQ). Воно почало видавати журнал «Дике життя», яке популяризувало як ідею охорони флори та фауни, так і діяльність цієї організації. Разом зі створеним у 1965 р. «Австралійським товариством охорони морського середовища» (AMCS) у середині 1960-х р. воно юридично оскаржило заявку промислової компанії на видобуток коралів на Великому Бар'єрному рифі.

Покоління молодих активістів у Вікторії мобілізувало населення проти планів міністра земель штату щодо поділу частини Малої пустелі на ферми. Їхня активність змусила уряд штату створити «Раду з охорони земель для дослідження, консультацій та надання рекомендацій щодо використання державної землі».

У Новому Південному Вельсі спільними зусиллями груп-союзників були досягнуті значні успіхи. У 1968 р. утворився альянс кількох неурядових організацій, який зумів врятувати половину озера М'ялл від урядових планів організувати масштабний видобуток піску з його берегів. Цього ж року Комітет «Колонг», створений для порятунку території південних Синіх гір, який об'єднав 150 організацій, домігся заборони створення кар'єру з видобутку вапняку. Ця кампанія відома тим, що вперше в Австралії було використано права акціонерів для протистояння з корпорацією, яка намагалась реалізувати цей проект [7].

Яскравим прикладом екологічної мобілізації населення є діяльність громадських організацій щодо захисту острова Фрейзер у Квінсленді. Крім унікального піску (а відповідно – і пляжів), цей острів мав поклади рідкісних мінералів, що приваблювало представників бізнесу, які у 1966 р. взяли в оренду для видобутку корисних копалин територію 8665 га, причому це було зроблено поза спинами власників багатьох земельних ділянок. З того часу розгорнулася тривала боротьба екологічних груп і свідомих громадян за передачу цього острова у власність штату. Найбільш активним захисником острова стала група «FIDO», яка у 1971 р. почала громадську компанію, в результаті якої у 1976 р. видобуток піску було припинено. Ще до приєднання Австралії до

Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, прийнятої міжнародною спільнотою у 1972 р., група розпочала боротьбу за створення на острові національного парку, яка увінчалась успіхом у 1992 р., коли Фрейзер було включено до списку Всесвітньої спадщини [8].

Захист озера Педдер, яке знаходиться в Тасманії і є одним з найкрасивіших місць австралійського континенту, безперечно, є однією з найбільш героїчних сторінок в історії розвитку екологічного руху Австралії. У 1955 р. 24 000 га було відведено для створення національного парку озера Педдер. Однак у 1967 р. Комісія з гідроенергетики штату запропонувала побудувати дамбу на річках Хуон та Зміїній, що знаходились на захід від озера, і затопити його з метою будівництва електростанції для виробництва електроенергії для постачання в район Середній Гордон. Для захисту озера екологічні групи зібрали найбільшу на той час в історії штату кількість підписів під петицією про заборону цього проекту – 10000. Вони також намагались залучити на свою сторону федеральний уряд та ЮНЕСКО. Не дивлячись на те, що у 1973 р. тасманійські екологи зазнали поразки, у процесі цієї боротьби була створена перша партія зелених – «Об'єднана група Тасманії» (UTG) [9]. Крім того, цей проект набув всесвітнього розголосу та поставив екологічний рух у мейнстрім громадської активності в Австралії.

Поразка лише загартувала екологічних активістів і у 1979 р., у відповідь на пропозицію уряду штату затопити річку Франклін, яка вважалась однією з останніх великих територій дикої природи у світі, вони виступили більш згуртовано і рішуче. Зелені отримали національну та міжнародну підтримку своєї кампанії, а також застосували тактику прямої дії (безпосереднього блокування території). «Франклін» стала однією з найбільших акцій громадянської непокори в Австралії, у результаті якої було затримано 1217 осіб. У результаті уряд був змушений відмовитись від своєї ідеї, а лідер компанії – Боб Браун, якого у результаті попередньої компанії заарештували, – був обраний до парламенту штату [10].

Варто наголосити, що зростання популярності екологічного руху та турботи про корінні види флори і фауни підсилили рух корінних народів за розширення своїх прав. Закон 1976 р. «Про права на землю аборигенів», який надавав корінним жителям країни право власності на території на основі довголітнього проживання, створив умови для захисту великих ділянок землі від надмірного розвитку.

Дискусії щодо необхідності створення австралійської природоохоронної національної організації розпочались у 1960-х рр. унаслідок відвідання Австралії принцом Філіпом, герцогом Единбурзьким, засновником «Всесвітнього фонду охорони природи», який зіграв велику роль у розвитку природоохоронного руху в Австралії. Він виступав за більш значущі заходи щодо збереження природи, у тому числі – на національному рівні, рекомендував здійснювати координацію цієї діяльності на федеральному рівні та організувати збирання пожертвувань на охорону природи, що не підлягають оподаткуванню. Під впливом цих ідей австралійський зоолог і консерваціоніст Френсіс Нобл Раткліф провів консультації зі своїми колегами з «Організації наукових та промислових досліджень Співдружності» (CSIRO) та лідерами громадського й екологічного руху щодо створення національної організації з охорони природи. Раткліф розглядав збереження природи як одну з трьох найважливіших проблем, що стоять перед людством, поряд із уникненням атомної війни та досягненням расової гармонії. У серпні 1964 р. на конференції в Канберрі була створена організація – «Австралійський фонд охорони природи» (ACF) під патронатом принца Філіпа. Його першим президентом був сер Гарфілд Барвік, тодішній голова Верховного суду. Юридичне оформлення організації відбулось у 1966 р. Його ототожнювали з вищим керівництвом Австралії та з твердою науковою прихильністю до збереження довкілля [3].

Метою фонду була підтримка політики та схем збереження природи, які потребують особливого заохочення будь-якими найбільш підходящими для цього методами. Під час перших засідань Ради ACF було визначено найбільш гострі екологічні

проблеми країни, які потребують уваги на національному рівні – зникнення лісових масивів та чагарників під назвою «Mallee Woodlands, shrublands» (це напівпосушливі екосистеми, де переважають види евкالیптів, тропічних лісів), деградація Великого бар'єрного рифу та екосистем центральної Австралії. Однак унаслідок обмежених ресурсів та актуальності загроз для Великого Бар'єрного рифу, АСФ зосередився на захисті рифу від наслідків видобутку та буріння нафти. Протягом 1960-х рр. фонд розробив більшість методів кампанії, яка проводилась у цій царині протягом наступних двадцяти п'яти років. Вона включала дослідження, розробку політичних методів боротьби, екологічну освіту та лобювання. АСФ надавав підтримку іншим природоохоронним організаціям і засновував місцеві відділення [11].

У процесі проведення міських екологічних кампаній початку 1970-х рр. також були розроблені інноваційні підходи до прийняття владою екологічно-орієнтованих рішень, прикладом яких є «Зелені заборони» у Сідней (профспілки міста почали накладати їх на нерухомість, яка могла завдати соціальної та екологічної шкоди), співпраця між профспілкою та місцевими групами мешканців для протистояння руйнуванню старих будівель, мікрорайонів та кущів. Багато інших груп місцевих громад почали рішуче виступати проти будівництва автострад та розвитку небезпечних галузей промисловості, прагнучи очистити забруднені території та запобігти втраті природної та культурної спадщини.

Сила масової національної підтримки була реалізована в той самий період, коли активісти боротьби з виловом китів похитнули громадську думку, домігшись закриття останньої китобійної станції в Австралії в 1978 р. З цього часу політика країни в цій царині вийшла на міжнародний рівень.

Отже, поява екологічного руху в Австралії наприкінці 1960-х – у 1970-х рр. була зумовлена загостренням багатьох екологічних проблем і неспроможністю науковців і політиків, які часто перебували під тиском представників бізнесу, їх розв'язати. Водночас він не був однорідним, а складався з кількох течій: руху по до-

гляду за землею, антисміттєвого, антиядерного і зеленого. Значні здобутки різних екологічних організацій і груп сприяли поширенню в суспільстві екологічних ідей і приверненню широких кіл громадськості до підтримки природоохоронних дій. Вони також мали вплив на політику штатів у царині захисту довкілля, які під впливом низки компаній, організованих населенням, змушені були відмовитись від планів впровадження проектів, які могли нанести збитки природним ресурсам країни.

Використані джерела та література:

1. Перга Т. Ю. Кліматична політика Австралії: крок вперед, два назад. *Зовнішні справи*. 2020. № 4. С. 48–52.
2. Hutton D. History of the Australian Environment Movement. Cambridge University Press, 1999. P. 10–18.
3. Libby R. Radical Ecology and Conservation Science: An Australian Perspective. *Environment and History*. 1998. № 4(2). P. 191–208.
4. About the Landcare Movement. URL: <https://landcareaustralia.org.au/about-the-landcare-story/> (дата звернення 13.09.2021).
5. Keeping Australia beautiful since 1971. URL: <https://wastemanagementreview.com.au/keeping-australia-beautiful-since-1971/>, <https://kab.org.au/our-story/> (дата звернення 12.09.2021).
6. McLeod R. Resistance to Nuclear Technology: Optimists, Opportunists and Opposition in Australian Nuclear History. *Resistance to New Technology*. Cambridge University Press, 1995. P. 171–173.
7. A brief history of the Australian environment movement. Australian Environmental grantmakers network. URL: <https://www.aegn.org.au/history-of-the-movement/> (дата звернення 12.09.2021).
8. Fraser Island Defenders Organisation. URL: <https://fido.org.au/moonbi/backgrounders/01%20History%20of%20FIDO%20pp1-2.pdf> (дата звернення 12.09.2021).
9. Lake Pedder: the beginning of a movement. URL: <https://www.greenleft.org.au/content/lake-pedder-beginning-movement> (дата звернення 12.09.2021).
10. Environmental Impacts on Fraser Island (K'Gari). URL: <https://fido.org.au/about-fraser-island/environmental-impacts-on-fraser-island-kgari/> (дата звернення 12.09.2021).
11. Canberra starts conservation foundation. *Canberra Times (ACT: 1926-1995)*. 1966. 1 December. p. 18. URL: <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/106949662> (дата звернення 13.09.2021).

ТУРИСТИЧНА ІНДУСТРІЯ ЯК СУТТЄВИЙ ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ АВСТРАЛІЇ

В епоху глобалізації інтеграційні процеси у світовому господарстві набирають обертів. В умовах непостійної світової політичної кон'юнктури економіки країн зароджуються, об'єднуються, процвітають та занепадають, змінюючи одна одну на міжнародній арені. Враховуючи безперервність та динаміку цих процесів, можна з упевненістю стверджувати, що кожна держава вносить свій вклад до світової економіки. Яскравим прикладом цього є Австралійський Союз, який вважається впливовим гравцем зі зростаючою рекреаційно-туристичною силою.

Ключові слова: рекреаційно-туристичний потенціал, туризм в Австралії, туристичні центри континенту, історія Австралії.

Victorija Droniv. Tourism industry as an essential factor in the formation and development of the economy of Australia. In the era of globalization integration processes in the world economy are gaining momentum. In the volatile global political conjuncture, the economies of countries originate, merge, prosper and decay, replacing each other at the international level. Considering the continuity and dynamics of these processes it is safe to say that each state contributes to the global economy. A prime example of this is the Australia, which is considered an influential player with increasing recreational and tourist power.

Keywords: Recreation and tourism potential, tourism in Australia, tourism centers of the continent, history of Australia.

Тема роботи обрана не випадково, адже Австралія протягом багатьох років перебувала в умовах ізоляції від інших матери-

ків земної кулі (що не завадило їй стати високорозвиненою державою з великим туристичним потенціалом). Завдяки цьому там збереглися дивовижні природні ландшафти з унікальною фауною і флорою. За кількістю ендемічних рослин і тварин Австралія не має собі рівних. Дика природа та сучасна інфраструктура – тандем, який все більше приваблює туристів з усього світу.

У свою чергу новизна незвичайних туристичних маршрутів пов'язана з тим, що Австралія поєднує свою незвичайну дику природу із сучасною розвинутою структурою розваг. Тема Австралії як учасниці процесів у сфері міжнародного туризму відносно мало висвітлюється, що ще раз доводить, наскільки актуальна ця тема на сьогоднішній день.

Мета даної роботи – оцінка стану туристично-рекреаційних ресурсів та розвиток туризму в Австралії. Завдання, які ставить собі автор: прослідкувати історію розвитку туристичної індустрії Австралії; розглянути рекреаційні ресурси і туристичні центри країни; дослідити проблеми та сучасний стан туристичної галузі.

Туризм розглядається як одна з найбільш прибуткових та таких, що інтенсивно розвиваються, галузей світового господарства. Про це свідчить той факт, що на його частку припадає близько 10% світового ВВП.

Розвиток туризму відіграє важливу роль у вирішенні соціальних проблем. У багатьох державах світу саме завдяки туризму створюються нові робочі місця, підтримується високий рівень життя населення, створюються передумови поліпшення платіжного балансу країни. Розвиток сфери туризму сприяє підвищенню рівня освіти, удосконаленню системи медичного обслуговування населення, впровадженню нових засобів розповсюдження інформації тощо.

Туризм надає позитивний вплив на збереження та розвиток історико-культурної спадщини, веде до гармонізації відносин між різними країнами та народами, змушує уряди, недержавні організації та комерційні структури брати активну участь у справі збереження та оздоровлення навколишнього середовища.

Австралія – це земля незайманої природи, багатой історії та особливого ставлення до навколишнього світу. Ця держава розкинулася на цілий материк і охопила ще кілька островів. З різних боків її омивають води Тихого та Індійського океанів. Величезна країна, шоста за площею у світі, змогла об'єднати естетику урбанізму з незайманими природними об'єктами. До сьогоднішнього дня саме сюди приїжджають туристи, щоб відвідати найкращі екологічні парки у світі, а також – помилуватися творінням сучасного архітектурного та інженерного мистецтва. Країна відома як головна локація для занять серфінгом. Широкі узбережжя з білим піском, а також бурхливі океанічні хвилі чудово підходять для такого спорту. Але – не єдиним серфінгом. Активний відпочинок в Австралії – це один із головних видів туризму. Природні особливості та рельєф дозволяють займатися скелелазінням, альпінізмом тощо. То куди ж вирушити мандрівнику, який бажає дізнатися про цю прекрасну країну зсередини? Що дивовижне можна побачити на нескінченних австралійських теренах? Чим приваблює ця країна мільйони туристів? Щоб відчуті дух та атмосферу Австралії, варто відвідати її головні природні об'єкти, познайомитись із сучасним мистецтвом урбанізму, а також обов'язково скуштувати кілька національних страв. Така подорож запам'ятається на довгі роки.

Для подорожування та відпочинку по Австралії дуже важливо знати особливості та переваги її клімату. Континент розташований у трьох кліматичних поясах. У північній частині це субекваторіальний клімат з комфортною середньою температурою 24 градуси і високою вологістю. Центральна частина країни відрізняється сухим та вологим тропічним кліматом. У деяких місцях тут комфортна для відпочинку температура, особливо у курортний сезон. Але є сухі місця з пустельними випаленими територіями. У західній частині країни – приємний субтропічний клімат. Оскільки екологічні природні парки та курортні зони рівномірно розташовані по всій території країни, турист зможе відпочити тут у будь-яку пору року. М'які кліматичні умови підходять для оздоровчого туризму. Особливо приємно відпочива-

ти в регіонах, де за вікнами готелю видніється океан, а довкола – тропічні зарості [1].

З колоніальних часів ідея подорожей була більш природною для австралійців, ніж для людей, які давно влаштувалися далеко від рідних місць, схильних якийсь час продовжувати пошуки багатства чи безпеки або повертатися в старі країни, щоб відвідати своїх родичів і освіжити старі спогади. Відкриття нових земель, створення промислових підприємств і, як наслідок, розселення людей по Австралії створили звичку до мобільності та підприємництва, що спонукало австралійців зіткнутися з труднощами ранньої подорожі на кареті, на конях або на кораблі. Незважаючи на це, повільні та незручні способи пересування та величезні відстані, що розділяють австралійські міста, як правило, обмежувались тільки найважливішими поїздками з метою торгівлі, продовження роботи чи поселення. Це дещо змінилося з появою залізничної колії.

З метою отримання задоволення від туризму туристичними організаціями були запропоновані поїздки на курорти поблизу основних населених пунктів. Серед них – Блакитні гори в Новому Південному Вельсі, а також курорти на пагорбах і узбережжі поблизу Мельбурна та інших великих вікторіанських міст. Існуючі залізничні сполучення, що йшли від цих міст, разом з «годинницьким» кінним, а згодом – і автомобільним, автобусним транспортом, що з'єднувались із залізницею, – зробили залізничні туристичні бюро основним засобом продажу внутрішньодержавних і навіть деяких міждержавних подорожей.

Після Другої світової війни неухильно зростали подорожі з будь-якими цілями. У цей період була заснована Австралійська національна туристична асоціація з бюро у Великій Британії та США [2]. Організація отримала державне фінансування на додаток до внесків промисловості та «енергійно» пропагувала країну за допомогою плакатної кампанії, а з 1934–1974 рр. – через журнал «Walkabout» [3]. З серпня 1946 р. «Walkabout» також став офіційним журналом щойно створеного Австралійського географічного товариства (AGS), заснованого за рахунок гранту у 5000

фунтів стерлінгів від ANTA; його банерний індекс із написом – «Journal of the Australian Geographical Society». Зараз цю роль виконує Журнал «Australian Geographic». Пізніше за підтримки Австралійської національної асоціації реклами, а згодом – і Австралійської туристичної комісії – він отримав назву «Australia's Way of Life Magazine».

Туристичний рух продовжувався в основному залізницею, але також і морським транспортом, хоча епоха сімейних автомобілів почалася у 1930-х рр. для участі в короткій внутрішньодержавній подорожі. Значний флот пасажирських суден забезпечував часті й популярні послуги, що з'єднують більшість портів між Фрімантлом і Кернсом. Інші рейси зв'язували Сідней і Мельбурн з портами Тасманії. Зимовий круїз тих днів у порти Квінсленду можна було б розглядати як еквівалент сьогоденної поїздки або польоту на північ для зимової відпустки на Золотому узбережжі чи острові Бар'єрний риф, або сьогоденних коротших круїзів по південній частині Тихого океану. Перші круїзи з Австралії до Нової Зеландії були організовані влітку 1934 та 1935 рр., а у роки, що безпосередньо передували Другій світовій війні, австралійці подорожували до Великої Британії всього за 78 доларів у туристичному класі.

У період після Другої світової війни поява нових і вдосконалених методів транспортування в поєднанні з підвищенням рівня життя та енергійною рекламою іноземних напрямків перетворили міжнародні подорожі на масовий рух. Нові океанські лайнери значно скоротили час у дорозі, а подорожі на автомобілі та автобусі зросли в багатьох країнах. Авіаперевезення стали найбільш доступними, швидкими, безпечними та дешевими. Початок епохи реактивних літаків у 1960 р., коли найбільші з них перевозили понад 100 пасажирів зі швидкістю приблизно 600 міль на годину, зменшив світ вдвічі за часом. Підвищення рівня життя в післявоєнний період привело до збільшення витрат на туризм, що зробило його більш важливим для національної економіки.

Завдяки помітному зростанню доходів і володіння приватними автомобілями серед великих верств населення, збільшенню

вільного часу, трьохтижневих щорічних оплачуваних відпусток (вперше введені в Новому Південному Вельсі в 1958 р.) і заснування відпусток за тривалий термін служби тисячі австралійців почали їздити автомобільним транспортом майже в кожную частину країни. Це привело до інвестицій в розвиток нових та покращення існуючих засобів перевезення, до розміщення нових курортів у розрізних пунктах по всій Австралії, а також – до змін в організації та методах туристичного адміністрування, розвитку та просування. Ці заходи, у свою чергу, привели до поліпшення автомобільних доріг і відкриття національних парків і прибережних зон. У 2003 р. була підготовлена Біла книга з аналізом туристичної індустрії Австралії [4].

Основним потоком австралійського туристичного ринку є, зазвичай, туристи з Нової Зеландії. Вони використовують пакетні тури, в які входять екскурсії у визначні місця – як правило, це Сідней, Улуру, Голд-Кост і Кернс – та відвідування місць з місцевими тваринами Австралії (особливо – коалою і кенгуру).

Австралія популярна серед людей, які займаються портфельним туризмом; в основному це молоді люди із західноєвропейських країн (особливо з Великої Британії). Проводячи більше часу в Австралії, ці мандрівники, як правило, досліджують набагато більше території країни, ніж звичайний турист. Щоб довше залишатися в країні, багато туристів використовують робочі візи. В Австралії вони доступні для осіб віком від 18 до 30 років для більшості громадян Західної Європи, а також – для громадян Канади та деяких розвинених країн Східної Азії, таких як Гонконг, Тайвань, Японія та Південна Корея [5].

Австралійці – великі домашні мандрівники, що характеризуються домашніми відвідуваннями основних туристичних місць. Вони мандрують своєю країною з багатьма приморськими курортними містами в кожному штаті, гірськими відпочинками, багатими національними парками, річками, місцями для риболовлі, регіонами вирощування винограду. Внутрішній туризм досягає піку під час австралійських шкільних канікул.

Основними пам'ятками країни-континенту вважаються:

Херві-Бей – популярне туристичне місто з широкими можливостями для спостереження за китами, хоча на узбережжі Австралії є багато інших місць, де можна побачити китів.

Острів Фрейзер вважається найбільшим піщаним островом у світі з площею 1840 км². Це також найбільший острів Квінсленда, який був заселений людьми протягом 5000 років тому. На острові є тропічні, евкалиптові та мангрові ліси, валлі та торф'яні болота, піщані дюни та прибережні верески. На острів можна дістатися на поромі з Рівер-Хедс (на південь від затоки Херві) до затоки Кінгфішер і Крік Ванггулба або Іскіп-Пойнт на північ від пляжу Рейнбоу до Хук-Пойнт, або чартерним рейсом з аеропорту Маручідор.

Великий Бар'єрний риф є однією з найбільших живих споруд у світі й занесений до списку Всесвітньої спадщини. Риф, який видно з космосу, є домом для понад 3000 коралових рифів, 600 континентальних островів, Великий Бар'єрний Риф привертає до двох мільйонів відвідувачів щороку [6]. Ретельний менеджмент, який включає дозволи на кемпінг і весь комерційний морський туризм в морському парку Великого Бар'єрного рифу, наразі гарантував, що туристи мають мінімальний вплив на риф.

Улуру, національний парк Какаду та острів Фрейзер є основними природними пам'ятками. Улуру (колишня скеля Айерс) – об'єкт Всесвітньої спадщини, він розташований у національному парку Улуру-Ката Тьюта на Північній території. Червоний моноліт має висоту 348 метрів і є першим пунктом призначення для тих, хто подорожує глибинкою, а таких – понад 300 000 відвідувачів щороку. Схід і захід сонця є особливо популярними часами для відвідувань, оскільки кольори скелі та навколишньої місцевості змінюються під впливом мінливого світла. Улуру виграв австралійську премію Qantas Australian Tourism Awards-2013 і був визнаний найкращою великою туристичною визначною пам'яткою Австралії [7]. Ще однією визначною пам'яткою, яка приваблює багатьох туристів, є Сіднейський оперний театр.

Оперний театр є синонімом Сіднея як міста. Унікальність дизайну Оперного театру зробила будівлю об'єктом Всесвітньої

спадщини ЮНЕСКО. Щороку його відвідує 8,2 млн людей. У будівлі є театри, студії, концертний зал, виставкові зали та кінотеатр, проте більшість туристів цікавить лише зовнішній дизайн будівлі [8]. Вино, культура корінних народів і природний туризм також сприяють подорожам Австралією.

Озеро Гіппсленд та острів Кенгуру. На чудесах Хіллера унікальні водні об'єкти Австралії не закінчуються. Водойма Гіппсленд, або, як його ще називають, «Вогонь з пекла», привертає увагу туристів будь-якої пори року. Вдень це просто гарне озеро, оточене папоротевими чагарниками та мальовничими стрімчками. Але вночі вода в ньому починає світитися яскравим блакитним світлом, ніби озерну гладь пронизують язики полум'я. Таємницю такого світіння розкрили давно. Особливі рослини та мікроорганізми, які уподобали дно водоймища, наділені здібностями біолоюмінесценції (свічення). Підібравши тури в Австралію з України з відвідуванням Гіппсленду, можна отримати масу задоволення та відчуття справжнього природного дива.

Якщо подумати про першу асоціацію з Австралією, то практично відразу спливає назва одного з головних символів країни – кенгуру. На честь нього названо один із найбільших австралійських островів. На території острова Кенгуру проживають ще й унікальні стародавні тварини, які збереглися завдяки щасливому випадку. Тут чудово почуваються качконоси, опосуми, коали, карликові пінгвіни. Довгий час ця земля була ізольована від зовнішнього світу. Сьогодні на її території розташовані національні та резерваційні парки, які дбайливо охороняють.

Особливості австралійської кухні – це суміш кулінарних традицій Європи, Середземномор'я та Азії. Приміром, жителі країни із задоволенням обідають традиційним «пирогом-поплавком». Він має м'ясну начинку і подається разом із томатним соусом та гороховим пюре. При цьому національна кухня не позбавлена і кулінарних традицій аборигенів. У ресторанах часто готують м'ясо страуса ему, кенгуру, крокодила тощо. У страви додають анісовий мирт, тасманійський перець, горіхи макадамі, а також – пальчикові лайми та австралійський шпинат. Одні з найціка-

віших ласощів, які пропонує австралійська кухня туристам, – це солена паста Веджимайт. Її готують з додаванням горіхів та дріжджового екстракту. Паста легко замінює джем, який намазують на тости чи крекери.

Отже, з приїздом в нову країну, а особливо в таку, як Австралія, зі своїми неповторними краєвидами, туристи мають можливість скуштувати її національну кухню і зробити свої смакові висновки, щоб неодноразово скуштувати їх на відпочинку.

Великі події приваблюють велику кількість туристів. Проведення Олімпіади в Сідней у 2000 р. привело до значного в'їзного та внутрішнього туризму. Під час ігор Сідней прийняв 362 тис. внутрішніх і 110 тис. іноземних відвідувачів. Крім того, до 4 мільярдів людей дивилися ігри по всьому світу [9]. Кубок світу по регбі 2003 р. привернув 65 тис. іноземних туристів до Австралії. Тиждень школярів – це щорічне святкування випускників 12-го класу наприкінці листопада, багато з яких їдуть до Голд-Кост, тільки у 2011 р. вони збагатили економіку на 60 млн дол. [10].

Основні туристичні центри Австралії включають прибережні міста Сідней, Канберру, Брісбен і Мельбурн, а також інші відомі напрямки, такі як регіональний Квінсленд, Золотий берег і Великий Бар'єрний риф, найбільший у світі риф, Улуру та австралійську глибинку, Тасманійську пустелю. Унікальна австралійська дика природа також є ще одним важливим об'єктом туризму країни.

Туризм в Австралії є важливою частиною австралійської економіки і складається з внутрішнього та міжнародного компонентів. У 2015 календарному році в Австралії було 7,4 мільйона іноземних відвідувачів [11], а за рік до червня 2019 р. – 8,6 мільйона, що на 3% більше [12]. У галузі туризму в Австралії у 2014–2015 рр. працювало 580 800 осіб, що становить 5% робочої сили. Близько 43,7% осіб, зайнятих у сфері туризму, працювали неповний робочий день [13]. Туризм також приніс 8,0% загальних експортних надходжень Австралії в 2010–2011 рр. 15 листопада 2010 р. уряд Австралії оприлюднив Потенціал туристичної індустрії на 2020 р., згідно з яким вартість австралійської туристичної інду-

стрії оцінюється в 140 млрд дол. США. Це зростання значною мірою обумовлено ключовими ринками, що розвиваються, включаючи Китай, який, за оцінками, став найбільшим економічним внеском у австралійський туризм до 2020 р. [14]

Усім відвідувачам Австралії, окрім новозеландців, для в'їзду в країну потрібна австралійська віза. Для більшості країн потрібна повна віза. Власники паспортів усіх країн Європейського Союзу, а також усіх країн Шенгенської зони та європейських мікродержав можуть подати онлайн-заявку на авторизацію eVisitor. Громадяни деяких країн ОЕСР і деяких країн Східної Азії можуть подати заявку на отримання аналогічного дозволу електронного органу подорожей [15].

Щодо теперішнього стану рекреаційно-туристичного потенціалу континенту у зв'язку з Covid-19: пандемія вплинула на прибуття міжнародних туристів, оскільки Австралія закрила свої міжнародні кордони в березні 2020 р., але відносно низький рівень випадків захворюваності в деяких регіонах країни означав, що внутрішні подорожі все ще були можливими. Станом на листопад 2021 р. кордони для Австралії відкрито, і повністю вакцинованим австралійцям дозволено літати за кордон без винятку. Наразі громадянам Нової Зеландії дозволено в'їзд в країну, а громадянам Сінгапуру було дозволено в'їзд в Австралію вже з 21 листопада 2021 р. [16, 17].

До основних місць, які варто відвідати туристам в Австралії, входять: Великий Бар'єрний риф, Червоний центр, Велика океанська дорога, Долина Баросса, Какаду, Кімберлі, Острів Кенгуру, Байрон-Бей, Тасманійська пустеля, Австралійські Альпи, Нінгалу, Фліндерс хребти, Острів Фрейзер, Сіднейський міст Харбор-Брідж, Фрейсіне, Гіпсленд, Улуру, Кубер Педі, Сіднейський оперний театр, Острів Філіп, Мельбурнський крикетний майданчик, Блакитні гори, Національний парк Намадгі [18].

З дослідження можна зробити певні висновки. Австралія, як США, Мексика або Нова Зеландія, розташована на території, яка тривалий час була заселена аборигенами. Їхня культура і вірування дуже контрастують із традиційними європейськими. На

відміну від інших подібних країн, австралійці змогли зберегти унікальні природні об'єкти в їхньому первозданному вигляді. І хоча чисельність місцевого населення в епоху британської колонізації дійсно дуже скоротилася, їхня культура збереглася в скелі, що дбайливо охороняється державою. Головні пам'ятки Австралії – зазвичай древні об'єкти. У печерах національних парків на скелях та камінні збереглися написи, залишені аборигенами понад 30 тис. років тому. Тут же було виявлено одні з найдавніших людських останків у світі. Австралія пропонує туристам з'єднатися з природою, полюбити її та поринути у містичний світ аборигенів. Втім, дивовижна природа цієї країни залишається суцільною загадкою.

Використані джерела та література:

1. The Beach // Australian Government: Culture Portal. Department of the Environment, Water, Heritage and the Arts, Commonwealth of Australia. 17 March 2008.
2. Overseas publicity. *News. Adelaide*. 1929. May 1. P. 4. URL: <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/129139634>
3. Rolls Mitchel, Johnston Anna. Travelling home, Walkabout magazine and mid-twentieth-century Australia. London, UK; NY : New York Anthem Press, an imprint of Wimbledon Publishing Company, 2016.
4. Tourism White Paper: A Medium to Long Term Strategy for Tourism. Commonwealth of Australia. 2013.
5. Visa Options – Working Holiday Makers – Visas & Immigration. URL: Immi.gov.au.
6. Outlook for the reef: Commercial tourism. Great Barrier Reef Marine Park Authority. URL: <https://www.gbrmpa.gov.au>
7. Tony Burke. Uluru wins top tourism award. *Media Release. Commonwealth of Australia*. 2013. July 6.
8. Angela Saurine. Chinese tourists want casinos, not koalas, international experts say. 2011. December 8. URL: News.com.au.
9. 1301.0 – Year Book Australia, 2005. URL: <https://www.abs.gov.au/AUSSTATS/abs@.nsf/featurearticlesbyCatalogue>
10. Eye in the sky to keep watch over schoolies. *Brisbane Times. Fairfax Media*. 2011. November 19.
11. Visitor Arrivals Data. Tourism Australia. URL: <https://web.archive.org/web/20150905135526/http://www.tourism.australia.com/statistics/arrivals.aspx>

12. Latest international visitor survey results. URL: <https://www.tra.gov.au/data-and-research/reports/international-visitor-survey-results-september-2021/international-visitor-survey-results-september-2021>
13. Tourism Satellite Account 2014–15: Key Figures // Australian Bureau of Statistics. URL: <https://www.abs.gov.au/statistics/economy/national-accounts/australian-national-accounts-tourism-satellite-account/latest-release>
14. Working with Tourism Australia global marketing prospectus 2013/14. URL: <https://www.tourism.australia.com/en/404.html>
15. Visitors – Visas & Immigration. URL: <https://www.border.gov.au/Trav/visi/info>
16. Choudhury, Saheli Roy (2021-11-01). Australian borders are finally open. Here's who will be allowed in. URL: <https://www.cnn.com/2021/11/01/australia-reopens-its-borders-to-new-zealand-and-singapore.html>
17. Australia's border open after 590 days of restricted access. URL: www.9news.com.au.
18. Australia's Icons. URL: <https://www.australia.com/en>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бондарець Марина Вадимівна, кандидат економічних наук, провідний науковий співробітник відділу глобальних і цивілізаційних процесів Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Ветринський Ігор Михайлович, кандидат політичних наук, старший науковий співробітник відділу глобальних і цивілізаційних процесів Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Вітер Ірина Ігорівна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, доцент, провідний науковий співробітник відділу глобальних і цивілізаційних процесів Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Дронів Вікторія Вікторівна, молодший науковий співробітник відділу глобальних і цивілізаційних процесів Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Зернецька Ольга Василівна, доктор політичних наук, професор, завідувач відділу глобальних і цивілізаційних процесів Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Кириченко Олександр Васильович, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу історії нових незалежних держав Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Кужельний Микола Олексійович, кандидат політичних наук, науковий співробітник відділу глобальних і цивілізаційних процесів Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Мартинов Андрій Юрійович, доктор історичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу історії міжнарод-

них відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України

Мирончук Олена Аркадіївна, молодший науковий співробітник відділу глобальних і цивілізаційних процесів Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Перга Тетяна Юріївна, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу глобальних і цивілізаційних процесів Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Толстов Сергій Валеріанович, кандидат історичних наук, доцент, завідувач відділу трансатлантичних досліджень Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Цапко Олег Михайлович, кандидат історичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу історії нових незалежних держав Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**БУДІВНИЦТВО «СУСПІЛЬСТВА ДОБРОБУТУ»
В АВСТРАЛІЇ: ШЛЯХИ І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ
(1940-1970 рр.)**

Збірник наукових праць

Редакційна колегія:

Зернецька О. В., д.політ.н., проф. (загальна редакція);
Вітер І. І., к.е.н., с.н.с., доц. (відповідальний редактор);
Бондарець М. В., к.е.н. (технічний редактор).

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 10,7.
Наклад 50 прим. Зам. 22-027-3.

Видавець і виготовлювач ПП «Видавництво «Фенікс».
03067, м. Київ, вул. Шутова, 13Б.
www.fenixprint.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК за № 271 від 07.12.2000.